

Strokovni članek
 UDK 347.135.224:[347.626+347.63]

Notarski zapis v družinskih zadevah

BOJAN PODGORŠEK,
notar v Ljubljani

1. Uvod

Zakon dovoljuje zakoncema in zunajzakonskima partnerjema medsebojno sklepanje vseh pravnih poslov, ki bi jih lahko sklepala tudi z drugimi osebami.¹ Pred uveljavitvijo Zakona o notariatu (ZN)² je bila za veljavnost teh pravnih poslov potrebna overitev sodnika, sedaj pa morajo biti pogodbe o urejanju premoženjskih razmerij med zakoncema in zunajzakonskima partnerjema³ sklenjene v obliki notarskega zapisa, sicer so nične (1. točka 47. člena ZN). Zakonca si lahko neoblično izročata le običajna in manjša darila. Notarski zapis sporazuma zakoncev o delitvi skupnega premoženja je obvezna priloga predloga za sporazumno razvezo zakonske zveze. Zakonca lahko skleneta sporazum o preživnini za nepreskrbljenega zakonca, ki mora biti prav tako v obliki notarskega zapisa. Zakon torej za veljavnost premoženjsko-pravnih poslov med zakoncema določa strogo obliko notarskega zapisa.⁴

V razmerju med starši in otroki določa zakon dolžnost staršev preživljati otroke do polnoletnosti oziroma do dopolnjenega šestindvajsetega leta starosti, če se redno šolajo. Za izdajo izvršilnega naslova na podlagi sporazuma staršev o preživljanju mladoletnih otrok zakon določa

---

¹ Tako določa 62. člen Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR, Uradni list SRS, št. 15/76 – Uradni list RS, št. 101/07).

² Uradni list RS, št. 13/94 do 45/08.

³ Kar je v nadaljevanju tega prispevka povedano o zakoncih, velja na podlagi 12. člena ZZZDR tudi za zunajzakonska partnerja.

⁴ To velja tudi za pogodbo o prenosu lastninske pravice na osebnem avtomobilu, pri dosledni uporabi zakona pa bi morala biti v obliki notarskega zapisa tudi pogodba, na podlagi katere zakonca pridobita lastninsko pravico, če hkrati določita svoje deleže.

pristojnost sodišča, ki v nepravdnem postopku izda o tem sklep na predlog staršev. Zakon ne ureja načina in oblike sporazuma staršev in polnoletnih otrok o preživljanju slednjih. Vendar je tudi v tem primeru mogoče doseči izvršilni naslov s sklenitvijo sporazuma v obliki notarskega zapisa. Zakon določa tudi dolžnost polnoletnih otrok preživljati nepreskrbljene starše. V tem primeru lahko po izrecni zakonski določbi zavezanec (polnoletni otrok) in upravičenec skleneta sporazum v obliki notarskega zapisa.

2. Razlogi predpisane obličnosti

Predpisano strogo obličnost v družinskem pravu je, vsaj kar zadeva premoženjskopravne posle med zakoncema, mogoče razložiti s preprečevanjem lahkomišelnega razpolaganja s premoženjem zaradi čustvene povezanosti med zakoncema. Iz tega razloga je že v rimskem pravu v Avgustovem času nastalo običajno pravno pravilo, po katerem so bila darila med zakoncema prepovedana in nična.⁵ Razlog predpisane oblike je tudi pomembnost pravnih poslov med družinskimi člani in drugimi sorodniki, ki lahko dolgoročno vplivajo na njihovo življenje in premoženjsko stanje. Poleg tega pogostost in zapletenost sporov med sorodniki utemeljuje previdnost v fazi sklepanja njihovih medsebojnih poslov. Pravni posli družinskega prava vzpostavljajo daljnosežne in dolgoročne pravice in obveznosti med čustveno in drugače prepletenimi osebami. Iz razlogov, ki so se oblikovali v pravni zgodovini, jih ni mogoče prepustiti sklepanju »mimogrede«. Razlogi pravne varnosti govorijo v prid večji obličnosti.

3. Notarski zapis

Za sestavljanje notarskih zapisov veljajo najstrožja vsebinska in oblična pravila. Ta notarska listina mora poleg navedbe udeležencev, navedbe načina ugotovitve njihove istovetnosti in njihovih lastnoročnih podpisov vsebovati celotno vsebino pravnega posla in predvsem navedbo, da je bil notarski zapis udeležencem prebran in da so ga udeleženci odobrili. Domneva resničnosti, ki velja za javno listino, se pri notarskem zapisu razteza na dejstvo, da sta stranki resnično izjavili voljo za sklenitev pravnega posla v celotni vsebini, ki je navedena v notarskem zapisu. Pred sklenitvijo mora notar pri izpolnjevanju svoje svetovalne dolžnosti po 42. členu ZN pomagati strankam svobodno in resno oblikovati izjave volje, preprečevati napake volje in nesporazume, opozarjati na tveganja ter zapisati njihovo voljo v pravnem jeziku.

Po določbi 42. člena ZN mora notar pred sestavo notarske listine:

- strankam na razumljiv način opisati vsebino in pravne posledice nameravanega pravnega posla ali izjave volje,

⁵ Več o tem glej v Korošec, str. 372 in Cigoj, str. 64.

- stranke izrecno opozoriti na znana in običajna tveganja v zvezi s sklenitvijo takšnega pravnega posla ali izjave volje,
- stranke opozoriti tudi na morebitne druge okoliščine v zvezi z nameravanim pravnim poslom, če jih pozna, razen podatkov, ki jih je notar v skladu s 25. členom ZN dolžan varovati kot tajnost,
- stranke odvracati od nejasnih, nerazumljivih ali dvoumnih izjav ter jih izrecno opozoriti na možne pravne posledice takšnih izjav.

Notar ni dolžan zapisovati svojih pojasnil in poukov po 42. členu ZN. Glede na množico pravnih posledic to tudi ni izvedljivo. Zapisovalna dolžnost je določena zgolj v enem primeru: če notar strankam odsvetuje nejasne, nerazumljive ali dvoumne izjave, stranke pa njegovega nasveta ne upoštevajo. S tem zapisom, ki je sestavni del mandatnega razmerja med notarjem in strankama pravnega posla v notarski listini, se notar razbremeni odgovornosti za škodo, ki potem stranki morda nastane zaradi odsvetovane določbe v pravnem poslu, vsebovanem v notarski listini.

Za sestavljanje notarskih zapisov velja 23. člen ZN, ki notarju prepoveduje opravljanje zadev v poslih, ki so po zakonu nedopustni ali o katerih sumi, da jih stranke sklepajo samo navidezno ali zato, da bi se izognile zakonskim obveznostim ali da bi protipravno oškodovale tretjo osebo. Prav tako notar ne sme poslovati z osebo, o kateri ve, da zaradi mladoletnosti ali iz drugega zakonskega razloga ne more veljavno sklepati pravnega posla. Ta prepoved ne velja pri overitvi podpisov (osmi odstavek 64. člena ZN).

Glede na to, da notarski zapis vsebuje ugotovitev istovetnosti in lastnoročne podpise udeležencev, njihovo odobritev vsebine, ter podpis in žig notarja, ni dvoma, da notarski zapis vključuje potrdilo o overitvi podpisov udeležencev. Sicer pa je to sedaj tudi posebej določeno v drugem odstavku 41. člena Zakona o zemljiški knjigi (ZZK-1).⁶

Notarski zapis je mogoče sestaviti tudi s potrditvijo že vnaprej sestavljene zasebne listine po 49. členu ZN, če takšna listina izpolnjuje oblične in vsebinske pogoje, določene v ZN. Tako potrjena listina o pravnem poslu ima lastnost notarskega zapisa in je pod pogoji, določenimi v 4. členu ZN, neposredno izvršljiva. Notar sme v notarskem zapisu potrditi zasebno listino, ki vsebuje zemljiškoknjižno dovolilo, in listino, na podlagi katere se pridobi lastninska ali kakšna druga stvarna pravica na nepremičnini samo, če listino sestavi notar ali odvetnik. Sestavljavec mora listino podpisati in žigosati s svojim žigom.

---

⁶ Uradni list RS, št. 58/03 do 37/08.

4. Izvršljivi notarski zapis

Pogodba, ki v izvršilnem postopku lahko nadomesti pravnomočno sodno odločbo, je bila pred uvedbo notariata zgolj želja upnikov. Ti so morali v primeru dolžnikove neizpolnitve iskati svojo pravico v dolgotrajnih sodnih postopkih in so šele nato lahko začeli izvršilni postopek. ZN in nato še Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ)⁷ pa sta uvedla možnost, da upnik in dolžnik že v fazi sklepanja pravnega posla uredita svoje pravno razmerje za primer, če dolžnik ne bo prostovoljno izpolnil svoje obveznosti. To pa se v življenju pogosto zgodi. Seveda pa tudi izvršljivi notarski zapis ni vsemogočen. Pri sklepanju poslov v tej obliki je treba poznati njegove značilnosti in njegove meje.

ZN v 4. členu določa, da je notarski zapis izvršilni naslov, če:

- se nanaša na obveznost, glede katere je dovoljena poravnava,
- zavezanec izjavi soglasje za njegovo neposredno izvršljivost in
- je terjatev zapadla.

Po 1053. členu Obligacijskega zakonika (OZ)⁸ je predmet poravnave lahko vsaka pravica, s katero lahko kdo razpolaga, poravnava pa ni dovoljena o sporih, ki zadevajo statusna razmerija.

Soglasje za neposredno izvršljivost zavezanec izjavi v notarskem zapisu. Če se v obliki notarskega zapisa sklepa vzajemna pogodba, pri kateri sta obe stranki hkrati upnika in dolžnika, lahko izjavita svoje soglasje z neposredno izvršljivostjo obe stranki, da torej lahko upnik v primeru dolžnikove neizpolnitve, po zapadlosti na podlagi sklenjenega notarskega zapisa in brez posebnega pravnega postopka, vloži predlog za izvršbo za izterjavo svoje terjatve in se v izvršilnem postopku v celoti poplača iz dolžnikovega premoženja.

Po 20.a členu ZIZ je notarski zapis izvršljiv:

- če je dolžnik v njem soglašal z njegovo neposredno izvršljivostjo in
- če je terjatev, ki izhaja iz notarskega zapisa, zapadla.

Da je notarski zapis primeren za izvršbo, mora vsebovati navedbo dolžnikove obveznosti (predmet, vrsta, obseg in čas izpolnitve). Pomembna pa je tudi pogodbeno določba o zapadlosti.

Zapadlost terjatve se, po 20.a členu ZIZ, ki je začel veljati marca 2006, dokazuje z notarskim zapisom, javno listino ali po zakonu overjeno listino. Če zapadlost terjatve ni odvisna od poteka roka, temveč od drugega dejstva, ki je navedeno v notarskem zapisu, za dokaz zapadlosti terjatve zadostuje upnikova pisna izjava dolžniku, da je terjatev zapadla, z navedbo dneva

⁷ Uradni list RS, št. 51/98 do 37/08.

⁸ Uradni list RS, št. 83/01 do 40/07.

zapadlosti in dokazilom o vročitvi pisne izjave o zapadlosti terjatve dolžniku. Notar mora stranke ob sestavi notarskega zapisa opozoriti na opisani način dokazovanja zapadlosti v izvršilnem postopku in tudi na to, da lahko upnik pooblasti notarja, da zapadlost sporoči dolžniku. V tem primeru notar zapadlost nemudoma sporoči dolžniku in o tem sestavi zapisnik. Izjava upnika oziroma sporočilo notarja se vroča dolžniku priporočeno po pošti.

V zvezi z določanjem in dokazovanjem zapadlosti je pomembna sodna odločba,⁹ po kateri je dokazovanje zapadlosti terjatve, ki izhaja iz notarskega zapisa, v upnikovi sferi. Za potrditev upnikove izjave o tem, da je terjatev iz notarskega zapisa zapadla, ker je dolžnik izostal s plačilom mesečnih obrokov, ni potrebno dolžnikovo sodelovanje. Pogojevanje veljavnosti zapisa o zapadlosti terjatve s sodelovanjem dolžnika bi notarskemu zapisu odvzelo učinek in pomen izvršilnega naslova in ga spustilo celo pod nivo kriterijev, ki jih zakon uveljavlja za izvršbo na podlagi verodostojne listine.

Pravilo o načinu dokazovanja zapadlosti v izvršilnem postopku se uporablja za obstoječe terjatve. Od vprašanja dokazovanja zapadlosti terjatev po 20.a členu ZIZ pa je treba ločiti vprašanje dokazovanja pogojnih in vzajemnih terjatev po 26. členu ZIZ. To so terjatve, katerih nastanek je odvisen od negotovega dejstva (pogoja). Če je izvršba odvisna od poprejšnje izpolnitve kakšne upnikove obveznosti ali od nastopa kakšnega pogoja, mora upnik v predlogu za izvršbo določno označiti javno ali po zakonu overjeno listino, s katero lahko dokaže, da je obveznost izpolnil oziroma da je pogoj nastopil. Če upnik tega ne more dokazati s takšno listino, mora dokazati izpolnitev svoje obveznosti oziroma nastop pogoja s pravnomočno odločbo, izdano v pravnem postopku. Če je dolžnik po izvršljivem notarskem zapisu dolžan izpolniti obveznost pod pogojem, da upnik hkrati izpolni obveznost proti njemu, mora upnik v predlogu za izvršbo opisati dokaz, da je zagotovil izpolnitev svoje obveznosti. V zvezi s tem je pomembna sodna odločba,¹⁰ po kateri je upnik zadostil določbi tretjega odstavka 26. člena ZIZ, ko je izvršilnemu predlogu za izterjavo nasprotne vzajemne obveznosti od dolžnika (na podlagi uresničene odstopnega upravičenja), v dokaz izpolnitve svoje obveznosti, priložil izjavo o vrnitvi poslovnega deleža in predlog za vpis spremembe družbenika v sodni register.

Ko govorimo o izvršljivem notarskem zapisu, moramo omeniti še eno pomembno sodno odločbo,¹¹ s katero je sodišče odločilo, da terjatve, ugotovljene z neposredno izvršljivim notarskim zapisom, zastarajo v desetletnem zastaralnem roku, ne glede na splošni petletni zastaralni rok. S tem je sodna praksa izenačila terjatve, ki jih dolžnik prizna v neposredno izvršljivem notarskem zapisu, s terjatvami, ki jih ugotovi sodišče ali drug pristojni organ s pravnomočno odločbo.

⁹ Sklep VS RS, opr. št. II Ips 469/2005 z dne 18. 4. 2006.

¹⁰ Sklep VS RS, opr. št. III Ips 16/2004 z dne 21. 6. 2005.

¹¹ Sklep VS RS opr. št. II Ips 75/2006 z dne 8. 5. 2008.

5. Sporazum zakoncev o delitvi skupnega premoženja v času trajanja zakonske zveze

Po drugem odstavku 58. člena ZZZDR se lahko skupno premoženje v času trajanja zakonske zveze razdeli po sporazumu zakoncev. Sporazum mora biti sklenjen v obliki notarskega zapisa, sicer je ničen (1. točka 47. člena v zvezi z 48. členom ZN). Razlogi za delitev skupnega premoženja zakoncev, ki se hkrati ne razvežeta, so lahko različni. Zakonca s takšnim sporazumom potegneta črto in razdelita skupno premoženje, ki obstaja v trenutku sklenitve sporazuma. Za premoženje, ki ga bosta pridobila z delom v času po sklenitvi sporazuma, bo zopet veljal režim skupnega premoženja. Podoben položaj je pri sklepanju predporočne pogodbe, le da gre za ugotavljanje posebnega premoženja, ki ga ima vsak od bodočih zakoncev ob sklenitvi zakonske zveze.

Zakonca, ki nimata skupnih otrok, pogosto želita urediti medsebojna premoženjska razmerja zaradi jasnejše določitve obsega zapuščine v primeru smrti enega od njiju. S tem lahko vplivata na obseg nujnih deležev. Odpoved dedovanju med zakoncema je prepovedana. Izjemoma se sme po 137. členu Zakona o dedovanju (ZD) le potomec v sporazumu s prednikom odpovedati dediščini, ki bi mu šla po prednikovi smrti. Takšen sporazum mora biti sklenjen v obliki notarskega zapisa. Zakonci zaenkrat niso uvrščeni v to izjemo. Vendar je sprememba pravil dedovanja v tem delu težko pričakovana.

Pogost razlog za delitev skupnega premoženja zakoncev v času trajanja zakonske zveze je tudi strah pred posegi upnikov enega izmed zakoncev. Pravna dejanja zakoncev so v tem primeru izpostavljena tveganju izpodbijanja upnikov.

Notar si mora pri izpolnjevanju svoje pojasnilne dolžnosti po 42. členu ZN prizadevati izluščiti razloge in včasih celo skrite nagibe, ki vodijo zakonce k sklenitvi sporazuma. To je v življenju zelo težko, pogosto nemogoče. Zakonec namreč največkrat vstopi v notarsko pisarno z laično izraženo željo, da želi prepisati premoženje ali del premoženja na drugega zakonca in je pri navajanju razlogov skrivnosten. Stranki bi najraje čimprej podpisali darilno pogodbo in prepričani sta, da bosta tako najhitreje uresničili zastavljeni cilj. Notar si mora v pogovoru s strankami prizadevati za pridobitev zaupanja in za ugotovitev dejanskega stanja. Ali imata zakonca otroke. Kakšen je obseg njunega premoženja. Kdaj in kako sta ga pridobila. Ali imata upnike. Predstaviti jima mora posledice in tveganja razpolaganja z vidika strank, pa tudi z vidika pravic tretjih. Tu gre predvsem za upnike in zakonite dediče. Razložiti jima mora pravila ugotavljanja skupnega premoženja in deležev zakoncev na skupnem premoženju ter pravila delitve. Če želja po darilni pogodbi še ni usahnila, jima mora predstaviti tudi predpostavke in posledice darila. Posebej zanimiva je reakcija zakoncev, ko izvejo za pravila vračanja daril po razvezi.

Zakonca lahko v skladu z drugim odstavkom 58. člena ZZZDR skleneta sporazum o delitvi celotnega skupnega premoženja. Pogosto pa želita urediti svoje razmerje parcialno le glede posamezne stvari, ki spada v skupno premoženje, na primer glede stanovanja. Notar tega ne more preprečiti. Strankama mora razložiti pravila in vrstni red delitve skupnega premoženja ter posledice delitve dela skupnega premoženja na preostalo skupno premoženje, ki ni zajeto s sporazumom. Tega premoženja zakonca ob sklepanju sporazuma tudi ne želita razkriti. Vedeti morata, da je za celovito ureditev njunega premoženjskopravnega razmerja treba najprej ugotoviti, kaj spada v njuno skupno premoženje in kaj v posebno premoženje vsakega od zakoncev, nato določiti deleže na skupnem premoženju in ga nazadnje razdeliti. Seveda pa se brez aktivnega sodelovanja obeh zakoncev notar ne more dokopati do vseh potrebnih podatkov. Notar nima pooblastil sodišča za raziskovanje dejanskega stanja.

Notarjevo delo je lažje, kadar sodeluje s strankama pri sestavi notarskega zapisa že od začetka pogajanja. Težje je, kadar stranki prvič obiščeta notarsko pisarno z izdelanim sporazumom in želita sestavo notarskega zapisa s potrditvijo zasebne listine po 49. in 50. členu ZN. Notar se z vsebino posla seznanja šele po opravljenem pogajanju med strankama, pri katerem ni sodeloval. Običajno se strankam pri takšnem načinu sklepanja poslov tudi zelo mudi, poleg tega pa vsebino listine dobro poznajo, saj so posel v pisni obliki samostojno sklenile že prej in brez sodelovanja notarja. Notarjevo spraševanje in razlaganje jim je pogosto odveč. Notar mora pri opozarjanju na morebitne nejasnosti in pomanjkljivosti zasebne listine paziti tudi na ugled njenega sestavljavca (na primer odvetnika) v očeh strank.

6. Sporazum o delitvi skupnega premoženja pri sporazumni razvezi zakonske zveze

Po prvem odstavku 64. člena ZZZDR sodišče razveže zakonsko zvezo na podlagi sporazuma zakoncev, če sta se sporazumela o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o njihovih stikih s staršema in če sta predložila v obliki izvršljivega notarskega zapisa sklenjen sporazum o delitvi skupnega premoženja, o tem, kdo od njiju ostane ali postane najemnik stanovanja in o preživljanju zakonca, ki nima sredstev za življenje in brez svoje krivde ni zaposlen. Oblika izvršljivega notarskega zapisa je predpisana zgolj za sporazum o delitvi skupnega premoženja, o določitvi najemnika in o preživljanju nepreskrbljenega zakonca. Sporazum o varstvu, vzgoji, preživljanju in stikih z otroki morata zakonca zapisati v predlog sodišču za sporazumno razvezo.

Izvršljivi notarski zapis ne sme vsebovati dogovora o varstvu, vzgoji, preživljanju otroka in o otrokovih stikih s staršema, sicer bi lahko po oceni sodišča, da sta se starša dogovorila za prenizko preživnino, imeli dva vsebinsko različna izvršilna naslova. To lahko sodišče prepreči z navedbo v izreku razvezne sodbe, da sporazum, ki je vnesen v razvezno sodbo, nadomešča

sporazum, ki je bil sklenjen v obliki izvršljivega notarskega zapisa.¹² Citirano stališče je utemeljeno. Težava v resničnem življenju je v tem, da notar ne more nadomestiti volje strank, ki hočejo svoj dogovor glede otrok zapisati v notarski zapis. Še težje jih je prepričati o nepotrebnosti takšne vsebine notarskega zapisa, kadar pridejo v notarsko pisarno z odvetniško sestavljeno zasebno listino. Takšna želja strank ni razlog za odklonitev notarske storitve. Notar sme odkloniti notarsko storitev samo iz zakonsko določenih razlogov (tretji odstavek 6. člena ZN) in ne sme sestavljati listin v poslih, ki so po zakonu nedopustni (prvi odstavek 23. člena ZN). Posel je nedopusten, če pogodbeno obveznost oziroma izpolnitveno ravnanje prepovedujejo pravna pravila. Zakon ne predpisuje notarskega zapisa sporazuma zakoncev o preživljanju otrok, vendar pa ga tudi ne prepoveduje. Zakon celo nalaga zakoncema, da se sporazumeta o svojih obveznostih do otrok (prvi odstavek 64. člena ZZZZDR). Zato ne bi bilo v skladu z načelom prostega urejanja obligacijskih razmerij (3. člen OZ), če bi notar odklonil sestavo notarskega zapisa sporazuma. Problematična pa ni oblika sporazuma, ampak zgolj njegova izvršljivost. Po prvem odstavku 421. člena Zakona o pravnem postopku (ZPP)¹³ sodišče vnese v sodbo, s katero razveže zakonsko zvezo na podlagi predloga za sporazumno razvezo, tudi sporazum zakoncev o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih med zakoncema in skupnimi otroki. Pravnomočna sodba je izvršilni naslov in zato notarski zapis v tem delu ne more biti izvršljiv. Rešitev je lahko v že omenjeni vsebini izreka razvezne sodbe. Še bolje pa je, če notar pomaga sodišču tako, da v skladu z 42. členom ZN opozori zakonca, da se njuno soglasje z izvršljivostjo po določbi prvega odstavka 64. člena ZZZZDR lahko nanaša zgolj na njuna medsebojna premoženjska razmerja (tudi na določitev najemnika in na dogovor o medsebojnem preživljanju), ne pa tudi na njuna razmerja z otroki, ter opozorilo vnese v notarski zapis. Stranke po takšnem opozorilu običajno dopolnijo sporazum tako, da izjavijo soglasje z izvršljivostjo preostalih določenih obveznosti v sporazumu in je notarski zapis zato izvršilni naslov le glede medsebojnih obveznosti zakoncev pri delitvi premoženja, morebitne izselitve iz najemniškega stanovanja in medsebojnega preživljanja, ne pa tudi glede obveznosti pri vzgoji in preživljanju otrok ter pri stikih z otroki.

V zvezi s predpisano izvršljivostjo notarskega zapisa se postavlja tudi vprašanje, kako ravnati, kadar zakonca v sporazumu zgolj ugotovita, da nimata nobenih medsebojnih pravic in obveznosti. V takem primeru seveda ne more biti izvršljivosti in je soglasje strank z izvršljivostjo v notarskem zapisu odveč. Ali pa v primeru, kadar se zakonca dogovorita o pogojni obveznosti in bo moral upnik nastop pogoja šele izkazati v morebitnem izvršilnem postopku v skladu s 26. členom ZIZ. To posledico oziroma tveganje je treba strankam predstaviti v okviru notarjeve svetovalne dolžnosti.

¹² Končina Peternel, str. 15.

¹³ Uradni list RS, št. 26/99 do 121/08.

Soglasje zakoncev z izvršljivostjo se lahko nanaša na obveznost za izselitev iz najemnega stanovanja. Po prvem odstavku 110. člena Stanovanjskega zakona (SZ)¹⁴ se lahko zakonca v primeru razveze zakonske zveze sporazumeta o tem, kdo od njiju ostane ali postane najemnik stanovanja, drugi zakonec pa se iz stanovanja izseli. Če imata zakonca sklenjeno najemno pogodbo, je to obvezna sestavina notarskega zapisa sporazuma o delitvi skupnega premoženja. Notarski zapis mora biti priložen predlogu za sporazumno razvezo. Določba 110. člena SZ se ne uporablja, kadar je najemna pogodba sklenjena za službeno stanovanje. Soglasje z izvršljivostjo se lahko nanaša tudi na obveznost preživljanja zakonca, ki nima sredstev za življenje in brez svoje krivde ni zaposlen. Sodišče v postopku sporazumne razveze zakonske zveze ne odloča o najemniku in o preživljanju zakonca. Zato ne more priti do podvajanja izvršilnih naslovov.

Pri spreminjanju družinske zakonodaje bi v skladu s prizadevanjem za razbremenitev sodišč kazalo razmisliti tudi o notarskem zapisu sporazuma zakoncev o razvezi zakonske zveze, na podlagi katerega bi bila zakonska zveza razvezana brez sodelovanja sodišča, če bi se zakonca v notarskem zapisu sporazumela o primerni preživnini za mladoletnega otroka. Zakon bi v tej zvezi lahko določil najnižjo preživnino, za katero ne bi bila potrebna sodna presoja primernosti. Preživnina bi bila zgolj v primeru nižjega dogovorjenega zneska predmet obvezne sodne presoje.

7. Sporazum o preživnini nepreskrbljenega zakonca v primeru razveze zakonske zveze

Zakonec, ki nima sredstev za življenje in brez svoje krivde ni zaposlen, ima pravico od drugega zakonca zahtevati preživnino. Po 81.b členu ZZZDR lahko zakonca v primeru razveze zakonske zveze skleneta sporazum o preživnini v obliki izvršljivega notarskega zapisa. Notar pošlje izvršljivi notarski zapis pristojnemu centru za socialno delo. Z izvršilnim naslovom določena preživnina se uskladi enkrat letno z indeksom rasti cen življenjskih potrebščin v Republiki Sloveniji. Center za socialno delo pisno obvesti upravičenca in zavezanca o vsakokratni uskladitvi in novem znesku preživnine. Obvestilo centra za socialno delo je skupaj z izvršljivim notarskim zapisom izvršilni naslov. Če zakonca skleneta sporazum o medsebojnem preživljanju pred sporazumno razvezo, ga vneseta v notarski zapis sporazuma o delitvi premoženja (prvi odstavek 64. člena ZZZDR).

Ne glede na zakonske določbe o medsebojnem preživljanju nepreskrbljenega zakonca lahko razvezana zakonca kadarkoli (tudi po preteku enoletnega obdobja od pravnomočnosti razvezne sodbe za vložitev preživninske tožbe po prvem odstavku 81a. člena ZZZDR) skleneta sporazum o preživnini. Takšno pravico imata že v skladu z načelom prostega urejanja obli-

¹⁴ Uradni list RS, št. 69/03 do 57/08.

gacijskih razmerij (3. člen OZ). Sporazum mora biti sklenjen v obliki izvršljivega notarskega zapisa, tudi če ga stranki sklepata po razvezi zakonske zveze. S sporazumom ne smejo biti prizadete koristi otrok. Vprašanje je, ali lahko sodišče po 82.č členu ZZZDR spremeni preživnino, ki je bila določena z izvršljivim notarskem zapisom, ki ni povsem v skladu z ZZZDR. Če je bil na primer sklenjen po preteku enoletnega obdobja od pravnomočnosti razvezne sodbe za vložitev preživninske tožbe ali če pogoji za preživljanje ob razvezi še niso obstajali (zakonec je na primer ostal brez zaposlitve leto in pol po razvezi). Odgovor na vprašanje je pritrdilen, vendar sodišče odloča o razvezi ali spremembi sporazuma o preživljanju po pravilih o razvezi ali spremembi pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin (112. do 115. člen OZ).

8. Sporazum o preživnini za polnoletnega otroka

Starši so dolžni preživljati svoje polnoletne otroke, ki se redno šolajo (ne glede na redni ali izredni način izvajanja študija) do dopolnjenega šestindvajsetega leta starosti. Tisti polnoletni otroci, ki že imajo izvršilni naslov za svoje preživljanje (pravnomočno sodbo o razvezi zakonske zveze staršev, ki mora po prvem in drugem odstavku 421. člena ZPP vsebovati tudi odločitev o preživljanju skupnih otrok), morajo vsako leto izkazati centru za socialno delo, da se redno šolajo (peti odstavek 132.a člena ZZZDR). Tisti, ki nimajo izvršilnega naslova, pa se lahko o preživljanju dogovorijo s starši. Dogovor staršev o preživljanju polnoletnega otroka bi imel pravno naravo pogodbe v korist tretjega (126. do 130. člen OZ). Polnoletni otrok, ki bi ocenil, da je upravičen do višje preživnine po določbah ZZZDR, bi jo lahko uveljavljal s tožbo. Starša, ki sta se sporazumela o preživnini za mladoletnega otroka, lahko po 130. členu ZZZDR predlagata, da sodišče v nepravdnem postopku izda o tem sklep. Ni videti razloga proti smiselni uporabi 130. člena ZZZDR, po kateri bi lahko predlog za izdajo sklepa o preživljanju polnoletnega otroka, ki se redno šola, v nepravdnem postopku vložili starši in polnoletni otrok. Vsekakor pa ni ovir za sklenitev notarskega zapisa sporazuma o preživljanju polnoletnega otroka, v katerem starši izrazijo soglasje z izvršljivostjo svojih obveznosti.

9. Sporazum o preživnini, ki jo je polnoletni otrok zavezan plačevati staršem

Po 124. členu ZZZDR je polnoletni otrok dolžan po svojih zmožnostih preživljati svoje starše, če ti nimajo dovolj sredstev za življenje in si jih ne morejo pridobiti. Vprašanje je, ali to velja tudi za polnoletnega otroka do šestindvajsetega leta starosti, ki se redno šola. Po 130.a členu ZZZDR lahko upravičenec in zavezanec skleneta sporazum v obliki izvršljivega notarskega zapisa o preživnini, ki jo je polnoletni otrok zavezan plačevati staršem. Tudi ta sporazum mora notar poslati pristojnemu centru za socialno delo zaradi letnega usklajevanja z indeksom rasti cen.

Notarski zapisi sporazumov o preživljanju staršev po ZZZDR so redki. Otroci najpogosteje pogodbeno prevzemajo obveznost preživljanja staršev s pogodbami, ki so urejene v V. do VII. poglavju OZ (izročilna, prežutkarska in pogodba o dosmrtnem preživljanju), še posebej z izročilno pogodbo, ki ima tudi dednopravne elemente.¹⁵ Sicer pa ob upoštevanju pravil ZZZDR tudi za razmerje med polnoletnimi otroci in nepreskrbljenimi starši velja načelo prostega urejanja obligacijskih razmerij (3. člen OZ).

10. Sklep

Predpisana stroga obličnost pravnih poslov med družinskimi člani ima v zgodovini utemeljene razloge. Treba je zagotoviti, da so družinski člani ob sklepanju medsebojnih poslov, ki pomembno vplivajo na njihovo življenje, seznanjeni z njihovo vsebino, posledicami in tveganji. To mora biti iz razlogov kasnejšega dokazovanja izkazano z javno listino. Zavedati pa se je treba meja notarskega zapisa. Na primer tega, da notar nima pristojnosti, ki jih imata pri ugotavljanju pravno pomembnih dejstev sodišče v pravnem postopku ali center za socialno delo v upravnem postopku. Notar lahko v notarskih listinah potrjuje obstoj dejstev in okoliščin, ki jih neposredno zazna, in ne more izvajati posrednih dokazov. Pri opravljanju svoje javne službe nima oblastvenih vzvodov. Notar na primer ne ugotavlja višine stroškov življenjskih potreb otrok in materialnih ter pridobitnih zmožnosti zavezancev ter ne določa preživnine, ampak ob opravljanju svoje zakonske svetovalne in opozorilne dolžnosti poskrbi, da notarski zapis pravnega posla vsebuje pravo voljo strank.¹⁶ Poleg tega je treba upoštevati tudi pomen in domet izvršljivega notarskega zapisa. Ob upoštevanju vseh značilnosti notarskega zapisa bo z ustrezno spremembo zakonodaje to obliko sklepanja pravnih poslov v prihodnosti mogoče učinkovito uporabiti v prid zmanjševanja obremenitve sodišč z nespornimi zadevami.

Literatura

Cigoj, Stojan. Institucije obligacij. Kontrakti in reparacije. Ljubljana: ČZ Uradni list RS, 1991.
Končina Peternel, Mateja. Sporazumna razveza zakonske zveze – notarski zapis. Pravna praksa, št. 7/2005, stran 15.

Korošec, Viktor. Rimsko pravo. Ljubljana: Pravna fakulteta v Ljubljani, 1980.

Podgoršek, Bojan v Plavšak in drugi, Obligacijski zakonik s komentarjem, 3. knjiga. Ljubljana: GV Založba, 2004, str. 503 do 582.

¹⁵ Več o teh pogodbah v Podgoršek, str. 503 do 582.

¹⁶ Skupnost centrov za socialno delo je leta 2006 opozorila notarje, naj se sklepajo taki dogovori o preživnini, pri katerih bodo upoštevane tako potrebe otroka kot tudi zmožnosti staršev.